

Tarzcycjusz Buliński

tarzcycjusz.bulinski@ug.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7783-2268>Instytut Archeologii i Etnologii
Wydział Historyczny
Uniwersytet Gdański**Marta Szaszekiewicz**

marta.szaszekiewicz@ug.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7840-7896>Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej
Wydział Historyczny
Uniwersytet Jagielloński
Muzeum Uniwersytetu Gdańskiego
Uniwersytet Gdański

„Konkurs Antropologiczny” na Pomorzu: przykład popularyzacji wiedzy antropologicznej przez ośrodek etnologii gdańskiej¹

“Anthropology Contest” in Pomerania: An Example of Popularizing Anthropological Knowledge by the of Gdańsk Center of Ethnological Research

W niniejszym tekście zaprezentujemy projekt popularyzujący antropologię kulturową realizowany przez ośrodek etnologii gdańskiej². Mowa tu o „Konkursie Antropologicznym” dla młodzieży szkół średnich, który w ciągu ostatniego

- 1 Serdecznie dziękujemy anonimowym recenzentom, których uwagi umożliwiły nam ulepszenie artykułu.
- 2 Jesteśmy pomysłodawcami i organizatorami „Konkursu Antropologicznego”. Marta Szaszekiewicz pełniła rolę koordynatora projektu w jego trzech edycjach, zaś Tarzcycjusz Buliński był jego opiekunem merytorycznym. Ponadto bardzo ważną rolę przy organizacji dwóch ostatnich edycji konkursu odegrała Katarzyna Linda-Grycza (ZEIAK UG) oraz studentki i studenci etnologii m.in. Michał Warś, Dominika Stryjewska, Jakub Suski, Konstancja Osowska, Eliza Piątkiewicz, Agata Rakowska, Aleksandra Kulińska, Maksymilian Hryniewicki, Marta Makuchowska, Iwona Polasik, Kamil Szproncel, Barbara Jutrzenka-Trzebiatowska, Małgorzata Długosz, Natalia Kuśmierska, Martyna Werbicka. Pod nazwą „ośrodek etnologii gdańskiej” będziemy rozumieć dwie formalne jednostki Uniwersytetu Gdańskiego: Studenckie Koło Naukowe Etnologów UG (dalej: SKNE) oraz Zakład Etnologii i Antropologii Kulturowej UG (dalej: ZEIAK) funkcjonujące w Instytucie Archeologii i Etnologii w ramach Wydziału Historycznego UG.

dziesięciolecia stał się jednym z najlepiej rozpoznawalnych projektów Zakładu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Gdańskiego. Celem artykułu jest opis i analiza powyższego projektu. Najpierw przedstawimy szerszy kontekst powstania tej inicjatywy, związany z popularyzacją antropologii w Polsce. Następnie zaprezentujemy przyświecające nam cele oraz główne wyzwania, z jakimi musieliśmy się zmierzyć w trakcie realizacji projektu. Później opiszemy cztery edycje konkursu, skupiając się na formie konkursu, materiałach konkursowych oraz problemach organizacyjnych. Wreszcie w podsumowaniu przedstawimy refleksje, jakie zbudowaliśmy na podstawie naszych doświadczeń.

Popularyzacja antropologii w Polsce – definicja i kontekst

Przez popularyzację wiedzy antropologicznej rozumiemy działania upowszechniające wiedzę antropologiczną poza wytwarzającymi ją ośrodkami. Zakładamy, że wiedza naukowa (tu: antropologiczna) jest tworzona w swego rodzaju centrach wiedzy, wyznaczonych przez ramy instytucjonalne (m.in. przez instytuty etnologiczne na uniwersytetach i w Polskiej Akademii Nauk, w muzeach etnograficznych i oddziałach etnograficznych muzeów narodowych, w skansenach oraz innych placówkach kulturalnych o charakterze etnograficznym, towarzystwach, fundacjach i stowarzyszeniach), prawne (ustawy regulujące działalność powyższych instytucji, w szczególności uzyskiwanie stopni naukowych z zakresu etnologii) oraz społeczne (społeczność osób identyfikujących się jako antropolodzy, etnologowie i etnografowie). W przypadku antropologii, działania popularyzacyjne polegają na zwiększeniu dostępności do wiedzy, m.in. poprzez internetowe bazy danych, wystawy, wykłady, filmy czy publikacje popularno-naukowe oraz projekty edukacyjne dotyczące wybranych zagadnień antropologicznych.

Przejdźmy do zarysowania szerszego kontekstu, w którym narodził się projekt „Konkursu Antropologicznego”.

Na przestrzeni dwóch ostatnich dekad (od 2000 roku) wzrosła działalność popularyzująca wiedzę antropologiczną. Przyczyną tego wzrostu mogą być próby zainteresowania antropologią młodzież szkół średnich (od 2011 roku widoczne jest zmniejszenie liczby kandydatów na studia) oraz zmiany strukturalne zachodzące w polskim szkolnictwie wyższym, zapoczątkowane wprowadzeniem systemu bolońskiego na większości kierunków studiów w Polsce (1999) i reformami minister Barbary Kudryckiej (lata 2009–2011). Całościowy opis wpływu tych przekształceń na kondycję antropologii kulturowej w Polsce to temat na osobne opracowanie (w kwestii nieprzewidzianych skutków reformy nauki polskiej zob. np. Kwiek 2017), niemniej nie ulega wątpliwości, że oba te zjawiska są ze sobą powiązane.

Zwiększone zainteresowanie popularyzacją wiedzy zaobserwować można na czterech różnych polach: publikacyjnym, konferencyjnym, dydaktycznym oraz instytucjonalnym.

W obszarze publikacyjnym pojawiło się wiele opracowań dotyczących szeroko rozumianego styku antropologii i edukacji. Chodzi głównie o prace poruszające kwestię miejsca antropologii w sferze publicznej i stawianych w nich pytań o zaangażowanie etnografów i etnologów na rzecz zmiany społecznej, w tym także edukacyjnej³. Widać wyraźnie, że temat prowadzenia działalności poza obszarem akademickim zaczął pojawiać się na szerszą skalę w pracach polskich etnologów właśnie na przestrzeni ostatnich dwóch dekad (np. Brocki 2006, 2013; Jasiewicz 2006; Rakowski 2013; Songin-Mokrzan 2014; Wróblewski, Sochacki, Steblik 2010), podczas gdy wcześniej był on podejmowany sporadycznie (Jasiewicz 1979). Wyróżnić w tym miejscu należy również publikacje podejmujące wprost wątek działalności edukacyjnej antropologów w zakresie wybranych pól tematycznych: kultury popularnej (zob. np. Burszta, de Tchorzewski 2002; Kuligowski, Zwierzchowski 2002), regionalizmu i dziedzictwa kulturowego (np. Brzezińska, Hulewska, Słomska 2006), edukacji wielokulturowej (np. Czerniejewska 2013; Drozdowicz 2018) czy praktycznie nastawionej antropologii edukacyjnej (Červinková, Gołębnik 2010, 2013; Červinková 2019). Z popularyzacją pośrednio jest związana problematyka różnych ścieżek kariery zawodowej etnologa, jakie oferuje współczesny rynek pracy (np. Baraniak, Brzezińska, Wiśniewski 2013).

Konferencje i seminaria poświęcone kwestii popularyzacji wiedzy w ostatnich latach były organizowane głównie przez Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Śląskiego. Myślimy tu o konferencjach „Antropologia kulturowa w działaniu” (2015) oraz „Poznawanie kultur: ku edukacji antropologicznej i międzykulturowej” (2018). Ponadto w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza odbyły się dwie konferencje dotyczące perspektyw zawodowych dla absolwentów etnologii „Zawód: antropolog...?” (2005) i „Etnolog na rynku pracy” (2013), warsztaty panelowe „Antropologia w edukacji/edukacja w antropologii” (2017), jak również konferencja Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego o upowszechnianiu wiedzy etnograficznej poprzez animację i edukację „Zaangażowanie, animacja, edukacja. Etnologia i antropologia kulturowa wobec zmian społecznych” (2019). Nie można też zapomnieć o edukacyjnym wymiarze Nadzwyczajnego Zjazdu Antropologów Polskich (2016), którego obrady zdominowała kwestia obecności antropologii w polskiej sferze publicznej oraz jej edukacyjna rola w zakresie walki z dyskryminacją (zob. np. Kuligowski

3 Zob. dyskusję, która zainicjowała ten temat: Kościańska (2004); Buchowski (2005); Tokarska-Bakir (2004).

2017). Zjazd zaowocował kilkoma ciekawymi inicjatywami edukacyjnymi, z których najbardziej znana to projekt „#EtnoWiki”, sukcesywnie do dziś rozwijany⁴. Oczywiście to tylko wybrane przykłady wzrastającego zainteresowania popularyzacją wiedzy antropologicznej. Na wielu konferencjach tematyka ta pojawiła się tylko w ramach paneli czy grup dyskusyjnych, tak jak to było choćby podczas I Kongresu Antropologicznego, organizowanego przez Polski Instytut Antropologii w Warszawie (2013) (panele o antropologii zaangażowanej i etnoanimacji).

Do programów nauczania studiów etnologicznych wprowadzono nowe przedmioty bezpośrednio nawiązujące do edukacji i działania w sferze publicznej. Poniżej prezentujemy przykłady zajęć odbywających się w polskich ośrodkach etnologicznych: Uniwersytet Jagielloński (np. zajęcia „Mediator kultury – zawód i powołanie”, „Antropologia w działaniu: Etnografia otwierająca”), Uniwersytet Śląski (np. „Etnolog na rynku pracy”), Uniwersytet Gdański (np. „Antropologia w praktyce: jak napisać grant?”, „Edukacja i animacja międzykulturowa”, „Etnolog na rynku pracy”), Uniwersytet Warszawski (np. „Antropologia zaangażowana i aktywistyczna”, „Pracownia projektowania audiowizualnego”, „Marketing in culture”, „Antropologia w projektowaniu produktów i usług”), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu (np. „Etnolog na rynku pracy”, „Marketing kultury”), Uniwersytet Łódzki (np. „Zawód antropolog”, „Antropologia i biznes”), Uniwersytet Wrocławski (np. „Komunikowanie wiedzy antropologicznej”), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (np. „Zawodowe warsztaty antropologiczne: animacja kultury”). Rosnąca liczba tego typu przedmiotów pokazuje wyraźnie, że w akademickich ośrodkach etnologicznych w Polsce – a więc w centrach wytwarzania wiedzy antropologicznej – zauważono potrzebę wprowadzenia zajęć, które dostarczają narzędzi do popularyzacji wiedzy antropologicznej (nastawione na animację kulturową) lub do jej zastosowania zawodowego (zorientowane na rynek pracy).

Popularyzacja wiedzy nastąpiła też na polu instytucjonalnym. Powstały fundacje i stowarzyszenia, które wzbogaciły i rozszerzyły działania na rzecz rozpoznawalności antropologii, dotychczas praktykowane głównie w ośrodkach uniwersyteckich oraz muzeach. Przede wszystkim trzeba tu wspomnieć o fundacji Polski Instytut Antropologiczny, która aktywnie wspiera rozwój antropologii w Polsce, realizując wiele rozmaitych projektów m.in. „Cyfrowa Etnografia”, „PIAskownica. Swawole z antropologią”, „Copoeira Angola Warszawa”, „Edukacja globalna” czy „Etnografia/animacja/sztuka”. Od 2006 roku istnieje Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna im. Witolda Dynowskiego, które zajmuje się badaniem i popularyzowaniem kultury, prowadząc projekty badawcze, edukacyjne,

4 Strona internetowa projektu EtnoWiki: <https://pl.wikipedia.org/wiki/WikiProjekt:EtnoWiki>.

warsztatowe, popularyzatorskie i wydawnicze, m.in. „Etnografia do kieszeni”, „Edukuj z antropologią!”, „Między pokoleniami: etnografia i dziedzictwo”, „Dziedzictwo na nowo” czy „Edukuj z antropologią na Mazowszu”. Stowarzyszenie Antropologów Kultury Etnosfera z Poznania od 2012 roku organizuje kolejne odsłony festiwalu „Endemity”, projekt „Otwarte księgarnie” czy „Kino na Rybitwach”, a to wszystko z myślą o integracji środowiska lokalnego, ochronie dziedzictwa, działaniach na rzecz tolerancji i edukacji. W Gdańsku od 2016 roku działa Pracownia Inicjatyw Społecznych Dym, która aktywizuje społeczności lokalne Trójmiasta poprzez projekty głównie nakierowane na field recording i rekonstrukcje lokalnych narracji. Wszystkie te, powyżej wymienione, organizacje łączy pojmowanie etnografii jako działania praktycznego.

„Konkurs Antropologiczny”: cele i wyzwania

„Konkurs Antropologiczny” dla uczniów pomorskich szkół ponadgimnazjalnych był inicjatywą studentów zrzeszonych w SKNE, podjętą w roku 2013 i zrealizowaną przy wsparciu pracowników ZEiAK. Jednak ten „jednorazowy” w zamyśle projekt spotkał się z na tyle dobrym odbiorem ze strony pomorskich liceów, jak i władz Wydziału Historycznego UG, że doczekał się następnych edycji. Sama idea powstania konkursu wiązała się z pomysłem rozpowszechnienia wiedzy o etnologii (antropologii kulturowej) jako kierunku studiów, wśród potencjalnych przyszłych kandydatów. Cel projektu był więc dwójaki. Pierwszy dotyczył popularyzacji antropologii jako dyscypliny naukowej oraz samej wiedzy antropologicznej wśród młodzieży i nauczycieli szkół ponadpodstawowych na Pomorzu. Drugim celem było zwiększenie rozpoznawalności nazwy „antropologia” wśród licealistów. Liczyliśmy na to, że ich udział w konkursie przełoży się na zwiększenie naboru na studia etnologiczne Uniwersytetu Gdańskiego.

W związku z tak określonymi celami musieliśmy zmierzyć się z konkretnymi wyzwaniami.

Pierwszym z nich był wybór nazwy dla całego projektu. Grupa inicjatywna długo rozważała, czy winien to być „Konkurs Etnologiczny” czy „Konkurs Antropologiczny”? Za pierwszą nazwą przemawiała zgodność z nazwą kierunków studiów (etnologia), jego wadą natomiast był brak prostych i natychmiastowych skojarzeń wśród uczniów szkół średnich⁵. „Antropologia” zaś wydawała się być bardziej zrozumiała dla potencjalnych odbiorców konkursu, a odpowiedzi uzyskane w ankiecie

5 Ankieta została przeprowadzona wśród uczniów szkół średnich biorących udział w cyklicznej imprezie edukacyjnej pt. „Targi Akademia” oraz organizowanych w tym samym czasie Dniach Otwartych Wydziału Historycznego na Uniwersytecie Gdańskim w 2014 r.

wypełnianej przez licealistów były przynajmniej częściowo zgodne z kierunkiem studiów (odwołania do kości, człowiek, kryminologia, dawne kultury). Za tym wyborem przeważało również brzmienie odsyłające bezpośrednio do języka angielskiego (**anthropology** zostało uznane przez grupę za atrakcyjniejsze słowo niż **ethnology**) oraz fakt, że „antropologia” w ogóle z czymś się kojarzyła uczniom, podczas gdy „etnologia” była dla nich nieznanym słowem. Postanowiliśmy, że będziemy używać nazwy „antropologia” (zamiast „etnologia i antropologia kulturowa”). Na potrzeby konkursu przedstawialiśmy ją jako naukę interdyscyplinarną zajmującą się człowiekiem, i porównawczą (porównuje ze sobą różne ludy, kultury, religie, języki czy tradycje). Wyeksponowaliśmy również metodę badawczą, jaką jest prowadzenie badań terenowych (bezpośredni kontakt z ludźmi w terenie). Był to uproszczony, syntetyczny obraz antropologii, który rozpowszechnialiśmy zarówno w dokumentach (listy zapraszające, e-maile), jak i podczas bezpośrednich spotkań z uczniami, nauczycielami i administracją szkolną.

Drugim wyzwaniem było znalezienie odpowiedniej formuły i metody do upowszechnienia wiedzy antropologicznej. W dalszej części artykułu, przedstawiając przebieg poszczególnych edycji projektu, zwrócimy na to uwagę, ponieważ właśnie formuła podlegała największym przekształceniom i, naszym zdaniem, w największym stopniu wpływała na frekwencję w konkursie. Do rozwiązania mieliśmy dwa problemy: wybór formy (prace pisemne czy ustne, testy czy projekty, zadania indywidualne czy grupowe?) oraz wybór treści (które elementy wiedzy antropologicznej będą atrakcyjne dla uczniów; czy należy je „uproszczyć” oraz jak dopasować wiedzę naukową do uczestników?).

Trzecim wyzwaniem było znalezienie sposobu na to, aby sam konkurs i popularyzacja antropologii łączyły się ze studiami etnologicznymi na Uniwersytecie Gdańskim. Oczywiście, że samo zorganizowanie konkursu pod szyldem UG było niewystarczające. Zależało nam na tym, aby uczniowie z różnych regionów województwa pomorskiego zainteresowali się etnologią na Uniwersytecie Gdańskim. Postanowiliśmy, że konkurs winien kończyć się galą finałową w Gdańsku. Uznaliśmy, że najlepszym sposobem popularyzacji antropologii jest kontakt „twarzą w twarz” każdego uczestnika ze studentami etnologii, pracownikami i zaproszonymi gośćmi. Bezpośrednie spotkanie dawało szansę zaprezentowania Uniwersytetu Gdańskiego, a przede wszystkim miało stanowić okazję do rozmów dotyczących etnologii. Aby z jednej strony podnieść atrakcyjność gali dla uczniów, z drugiej zaś zapoznać ich z wybranym aspektem wiedzy antropologicznej, aktowi wręczenia nagród miało towarzyszyć dodatkowe wydarzenie, np. wystawa fotografii etnograficznych czy wykład popularno-naukowy.

Czwartym wyzwaniem była organizacja konkursu. Do rozwiązania mieliśmy szereg kwestii szczegółowych, poczynając od sposobów nawiązywania kontaktów ze szkołami (pisma przewodnie, kontakt e-mailowy czy telefoniczny, a może bezpośredni?), napisania precyzyjnego regulaminu konkursu oraz formularza zgłoszeniowego, po rozważeniu wyboru patronatów honorowych, którzy jednocześnie podwyższyliby rangę wydarzenia, a przede wszystkim byłiby w stanie sfinansować część nagród w konkursie (przede wszystkim: Prezydenci Gdańska, Gdyni, Sopotu, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Polski Instytut Antropologii, Instytut Kaszubski). Byliśmy świadomi tego, że większą część naszej energii musimy poświęcić na skuteczną promocję wydarzenia, dlatego też staraliśmy się pozyskać patronów medialnych (wybór padł na Radio Gdańsk i Radio Kaszëbë). Priorytetem było także stworzenie czytelnej oraz prostej oprawy graficznej, którą moglibyśmy wykorzystywać do promocji konkursu (plakaty, ulotki, infografiki w Internecie).

Realizacja „Konkursu Antropologicznego”

Do tej pory odbyły się cztery edycje projektu, pierwsza (rok akademicki 2013/2014), druga (2014/2015), trzecia (2016/2017) i czwarta (2017/2018).

Pierwsza edycja konkursu (2013/2014)

W pierwszej edycji postawiliśmy na indywidualną formę pisemną – test z pytaniami zamkniętymi i otwartymi oraz jednym pytaniem, które wymagało dłuższej odpowiedzi. Założyliśmy, że ta forma nie sprawi uczniom większych trudności, ponieważ testy rozwiązują często w trakcie zajęć w szkole średniej. Wybór tego rozwiązania wynikał także z przyjętych zasad organizacji konkursu. Warunkiem koniecznym do wzięcia udziału w nim było zgłoszenie uczestnictwa i wskazanie przez ucznia jego opiekuna prowadzącego (nauczyciela), z którym mogliśmy nawiązać bezpośredni kontakt. Nauczycielowi przesyłaliśmy najpierw materiały dla uczniów, a w dniu konkursu formularz testu. Uczniowie pod okiem nauczyciela rozwiązywali pytania konkursowe, a następnie opiekun uczestników odsyłał nam niezwłoczne wypełnione druki. Nadesłane prace sprawdzali członkowie komisji konkursowej, którą tworzyło trzech studentów SKNE oraz dwóch pracowników ZEI AK. Korzystaliśmy z tego sposobu oceny prac we wszystkich edycjach konkursu.

Materiały konkursowe dotyczyły kultur pozaeuropejskich i szamanizmu⁶. Uznaliśmy, że tematyka odległych, nieznanych ludów oraz ich wyobrażeń i praktyk

6 Materiałami wykorzystanymi w tej edycji były fragmenty książek *Nauki don Juana* Carlosa Castañedy (2010) i *Niewinnego antropologa* Nigela Barley'a (1997) oraz krótkometrażowy film *Framing the Other* w reżyserii Ilja Kok i Willema Timmersa (rok produkcji 2011). Obie książki wybraliśmy ze względu na ich fabularny styl prowadzenia opowieści. Są to *de facto*

związanych z szamanizmem, będzie atrakcyjna dla uczniów poprzez skojarzenia z podróżami i tajemnicą. Treść testu odnosiła się do dwóch obszarów. Pytania zamknięte sprawdzały ogólną znajomość zadanych lektur (pytania dotyczyły m.in. roli kowali w społeczeństwie Dowajów, opisywanym w książce *Niewinny antropolog* lub bytu nadprzyrodzonego w inicjacji szamańskiej przeżywanej przez Castañedę w pracy *Nauki don Juana*). W pytaniach interesowały nas indywidualne opinie uczestników na temat antropologii, np. dotyczące tego, co należy zabrać na badania terenowe. Z kolei pytanie o film *Framing the Other* wymagało dłuższej odpowiedzi, w której uczniowie mogli wykorzystać wiedzę, którą posiadali już przed udziałem w konkursie. Chodziło o wyrażenie swojej opinii na temat tego, czy społeczności plemienne powinny być chronione i izolowane przed turystami, czy wręcz przeciwnie – turyści powinni mieć możliwość ingerowania w ich wspólnoty?

Praktyka zweryfikowała nasze wyobrażenia. Pytania zamknięte były najlepiej rozwiązywanym elementem testu. Kłopot uczniom sprawiły pytania otwarte, co sugeruje ich niejasne sformułowanie lub trudności uczestników w rozwiązywaniu zadań wymagających przygotowania samodzielnej analizy bądź syntezy tekstu. Z kolei odpowiedzi dotyczące filmu okazały się najciekawszymi, jeśli chodzi o sądy w nich zawarte i argumentację. Tematyka pozaeuropejska w opinii uczestników była interesująca, choć na pewno nie tak bardzo jak tego oczekiwaliśmy. Ze strony licealistów padały pytania dotyczące tego, czy zawód antropologa jest związany wyłącznie z badaniem kultur pozaeuropejskich? I czy badacz musi wyjeżdżać daleko, by być w terenie? Pokazało nam to, że nie warto ograniczać się tylko do tej tematyki przy kolejnych edycjach projektu.

Problemem okazała się sama nazwa projektu – „Konkurs Antropologiczny”, choć nie w tym aspekcie, którego się spodziewaliśmy. Brak jej zrozumienia pojawił się nie wśród uczniów, lecz wśród personelu szkół, do których wysyłałismy listy otwarte z zaproszeniem do udziału w konkursie. Pracownicy administracyjni i nauczyciele nie wiedzieli, czym jest antropologia i czego taki konkurs może dotyczyć. Kierownicy sekretariatów (z którymi podczas tej edycji nawiązaliśmy pierwszy kontakt) mieli trudności z „dopasowaniem” konkursu do konkretnego przedmiotu oraz nauczyciela. Dlatego też dobrym pomysłem było wytypowanie nauczyciela prowadzącego, który ułatwił nam kontakt z dyrekcją szkoły oraz uczniami, a przede wszystkim pozwolił na większe zdyscyplinowanie uczniów. Warto dodać, że tym sposobem udało nam się nawiązać liczne kontakty i stworzyć

powieści mówiące o prowadzeniu antropologicznych badań terenowych dotyczących praktyk rytualnych wśród pozaeuropejskich ludów (Meksyk, Kamerun). Z kolei wybór filmu został podyktowany jego bardzo wyraźnym przesłaniem (tezą), atrakcyjnością wizualną oraz stosunkowo krótkim czasem trwania.

przestrzeń do współpracy ze szkołami również przy innych projektach. Trafną koncepcją było zorganizowanie gali finałowej oraz nasze działania zmierzające do tego, aby wszystkie osoby biorące udział w konkursie zostały nagrodzone i przyjechały do Gdańska. Wydarzenie odbyło się w Oddziale Etnografii Muzeum Narodowego w Gdańsku, zaś imprezą towarzyszącą była wystawa zdjęć pt. *Indianie Amazonii*, obrazująca ponad 30 lat wypraw polskich antropologów do różnych ludów tubylczych Ameryki Południowej, połączona z prelekcją antropologów, którzy prowadzili tam badania. Ożywienie, jakie wywołały wykłady oraz późniejsze rozmowy uczestników konkursu ze studentami i wykładowcami pokazały nam, że organizacja uroczystego finału była udanym pomysłem.

Druga edycja konkursu (2014–2015)

W kolejnej edycji zastosowaliśmy podobną formułę – pisemny test z pytaniami zamkniętymi, otwartymi oraz pytaniem wymagającym dłuższej odpowiedzi. Zmodyfikowaliśmy pytania otwarte, tak aby były mniej nastawione na syntezę i analizę, a bardziej odnosiły się do prostej znajomości faktów obecnych w przesłanych materiałach. Z racji stosunkowo małej liczby zgłoszeń w pierwszej edycji, zmieniliśmy zasady organizacji konkursu – tym razem do szkół z zaproszeniami do udziału w konkursie udali się bezpośrednio członkowie SKNE. Ich pierwsza wizyta miała miejsce podczas lekcji umówionych wcześniej z nauczycielem prowadzącym, na których prezentowali zarówno zasady konkursu, jak i opowiadali o antropologii jako nauce. Druga wizyta odbywała się podczas wypełniania testów konkursowych, ponieważ tym razem studenci etnologii nadzorowali przebieg konkursu w danej szkole. To rozwiązanie okazało się nad wyraz skuteczne i przyniosło efekt w postaci ponad 80 zgłoszeń konkursowych.

Zmiany nastąpiły również w zakresie tematyki i materiałów konkursowych. Druga edycja projektu dotyczyła interdyscyplinarnego podejścia do badań w antropologii. Chcieliśmy przedstawić antropologię jako naukę, która zajmuje się także poznawaniem otaczającej nas rzeczywistości. Naszym zamiarem było również pokazanie uczniom, że antropolog potrafi realizować się zawodowo w rozmaitych sektorach kultury, w marketingu czy badaniach konsumenckich. Ta tematyka była odpowiedzią na pytania stawiane przez uczestników pierwszej edycji.

Pozostaliśmy wierni formule wysyłania materiałów konkursowych do nauczycieli prowadzących?. Podczas testu uczestnicy mieli odpowiedzieć na pytania dotyczące

7 Materiałami do tej edycji była skrócona wersja słynnego artykułu Clifforda Geertza *Głęboka gra: Walki kogutów na Bali* (Geertz 2005), tekst Waldemara Kuligowskiego *Stringi w kulturze. Przypadek Koniakowa* (Kuligowski 2007), artykuł Rocha Sulimy *Supermarket. Przyczynek do retoryki konsumpcji* (Sulima 2000), artykuł Macieja Ząbka *Antropologia w biznesie i przemyśle* (Ząbek 2013), tekst publicystyczny *Antropolog bez namaczania* Agnieszki Niedek (2006) oraz

pracy w terenie (np. czym jest obserwacja uczestnicząca) oraz tego, w jaki sposób wykorzystywane są badania antropologiczne w biznesie (np. pytanie związane z udoskonaleniem sposobów korzystania z kserokopiarki). Nie zabrakło również pytań z zakresu polskiej kultury współczesnej (np. czy koronkowe stringi można uznać za sztukę ludową?). Dłuższa forma wypowiedzi polegała na opisanu kompetencji jakie powinien mieć antropolog i wyrażeniu swojej opinii na temat tego, czy antropolog może pracować jako specjalista np. w marketingu lub reklamie.

Fot. 1 Finał II. „Konkursu Antropologicznego”

Sam konkurs przebiegł bardzo sprawnie, zaś jego skalę uznaliśmy za sukces. Na gali finałowej pojawiło się ponad 40 uczniów. Uroczystość odbyła się w reprezentacyjnej Sali Mieszczańskiej Nadbałtyckiego Centrum Kultury w Gdańsku, a wydarzeniem towarzyszącym wręczeniu nagród był panel dyskusyjny pt. *Antropolog tu i teraz. Do czego przydaje się etnologia?* W panelu brał udział Waldemar Elwart – prezes fundacji Ostańce Nadziei z Gdańska oraz Magdalena Turkowska ze Stowarzyszenia Pracownia Etnograficzna z Warszawy, którzy zaprezentowali licealistom możliwości zatrudnienia absolwenta etnologii w instytucjach kultury. Niestety, podczas realizacji tej edycji problem pojawił się w zupełnie nowym obszarze. Pomimo wypracowania i udoskonalenia schematu działania, duża intensywność pracy przy organizacji konkursu spowodowała zmęczenie i „wypalenie się” członków koła. Konkurs wymagał od nich regularnego dzwonięcia do szkół, wysyłania e-maili, odwiedzin w wybranych liceach, a to wszystko w czasie wolnym od pracy i studiów. To spowodowało rosnący brak motywacji u członków SKNE do podejmowania jakichkolwiek następnych działań. W efekcie, wraz z końcem roku akademickiego, nastąpiła kompletna wymiana zarządu koła, co miało kluczowy wpływ na organizację kolejnej odsłony konkursu.

.....

fragmenty książki Thomasa Eriksena *Małe miejsca, wielkie sprawy. Wprowadzenie do antropologii społecznej i kulturowej* (Eriksen 2009). Ich wybór był podyktowany atrakcyjnością narracji (Geertz, Kuligowski, Sulima, Eriksen) oraz zawartością zawierającą klasyczne badania pozaeuropejskie (Geertz), interpretacje kultury współczesnej (Kuligowski, Sulima), opis metod badawczych antropologii (Eriksen) oraz przykłady zastosowania antropologii w biznesie (Ząbek, Niedek).

Trzecia edycja konkursu (2016–2017)

Przez ponad rok nie było chętnych do kontynuowania działań konkursowych. Kolejnej organizacji konkursu podjęła się dopiero grupa studentek z pierwszego roku etnologii, które nie miały doświadczenia w organizacji tego typu projektów. Nowi organizatorzy nie dysponowali m.in. bazą kontaktów skrupulatnie zbieranych podczas poprzednich edycji, stąd też promocja konkursu była mniej rozbudowana. Warto dodać, że w tym czasie po raz pierwszy konkurs nie był promowany przez studentów etnologii podczas corocznych targów edukacyjnych na Uniwersytecie Gdańskim oraz Dniach Otwartych Wydziału Historycznego UG. W rezultacie licealiści nie mieli szansy zapoznać się z samym konkursem i porozmawiać o nim bezpośrednio ze studentami.

Postanowiliśmy zmienić formułę i nadać konkursowi bardziej oficjalny i naukowy charakter. Tematem była wyprawa studentów etnologii gdańskiej do Indian kanadyjskich w 2016 roku, stąd też część zadań dotyczyła właśnie ludów indiańskich Ameryki Północnej. Konkurs składał się z dwóch części. Pierwszy etap polegał na udzieleniu odpowiedzi na pytania przygotowane w oparciu o przesłane przez nas materiały filmowe⁸. Prace były wykonywane przez uczniów samodzielnie, pod opieką nauczyciela prowadzącego. Zadawaliśmy uczniom pytania otwarte o stereotypy dotyczące Indian i Białych, które odnaleźli w oglądanych produkcjach. Po weryfikacji odpowiedzi przez komisję konkursową, 6 uczestników zakwalifikowało się do drugiego etapu, który miał miejsce podczas gali finałowej. Polegał on na przedstawieniu przed publicznością (w ciągu 20 minut) biografii wybranego antropologa – Bronisława Malinowskiego, Claude'a Lévi-Straussa, Clifforda Geertza, Ruth Benedict lub Margaret Mead. Prezentacje oceniała komisja konkursowa, niezmiennie złożona z członków koła i pracowników ZEiAK. Wszyscy uczestnicy drugiego etapu wybrali formułę znaną ze szkoły, a więc prezentację ustną z wykorzystaniem multimedialnych (PowerPoint, Prezi). Większość wybrała „encyklopedyczny” sposób przedstawienia sylwetki badacza. Uczestnicy mówili więc o historii życia, znanych dziełach oraz kluczowych dokonaniach wybranych antropologów. Zdarzały się wszakże wystąpienia poruszające wątki nieoczywiste lub mniej znane w biografii sławnych antropolożek i antropologów, np. mówiące o ich

8 Materiałami do trzeciej edycji były filmy fabularne: *Tańczący z wilkami* w reżyserii Kevina Costnera (USA/Wielka Brytania 1990), *Podróż do Nowej Ziemi* w reżyserii Terrence'a Malicka (USA 2005) oraz odcinek serialu *Przystanek Alaska* w reżyserii Joshuy Branda i Johnego Falseya (USA 1990–1995). Ich wybór podyktowany był zawartymi w nich obrazami ludów tubylczych Ameryki Północnej. Zadanie do wykonania polegało na znalezieniu informacji o ceremonii *pow-wow* odbywającej się na wyspie Manitoulin (w której nota bene brali udział studenci etnologii w czasie wyprawy do Kanady).

relacjach miłosnych, działalności społecznej i politycznej. Podstawą wszystkich wystąpień były informacje uzyskane ze stron internetowych. Wystąpienia zdominowały dwie postaci: Margaret Mead i Bronisław Malinowski.

Etap drugi oraz gala finałowa trzeciej edycji odbyły się w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku. Imprezą towarzyszącą była wystawa zdjęć z wyprawy studentów etnologii gdańskiej do Indian Ojibwe (w 2016 roku), najliczniejszego plemienia obszaru Wielkich Jezior w południowym Ontario w Kanadzie. Na galę została również przygotowana przez członków SKNE degustacja potraw z różnych kultur świata. Problemem trzeciej edycji była niestety niska frekwencja. Sam konkurs i gala finałowa przebiegły sprawnie. Uczestnicy przygotowali się starannie do swoich wystąpień, formuła prezentacji słownych była ciekawa, a także emocjonująca (nikt z obecnych na sali nie wiedział, kto zostanie zwycięzcą, zaś uczestnicy mogli porównywać swoje wystąpienia). Tak więc zmieniona forma konkursu zdała egzamin, choć patrząc na liczbę uczestników mieliśmy wrażenie, że frekwencja powinna być znacznie większa.

Czwarta edycja konkursu (2017–2018)

Tym razem postanowiliśmy połączyć „Konkurs Antropologiczny” z drugim projektem SKNE pt. „Przenikanie się kultur: Polska, Białoruś, Ukraina, Litwa”, realizowanym przez Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej Oddział Pomorski.⁹ Celem projektu było przybliżenie mieszkańcom Pomorza obrazu (różnic oraz cech wspólnych) kultury Polski, Białorusi, Ukrainy oraz Litwy. W projekt wpisane były: warsztaty pt. „Pomorskie spotkania z Kulturami Wschodu”, prezentujące zanikające umiejętności artystyczne (wicie palm wileńskich, ikonopisarstwo, haft ukraiński, wyplatanie poleskich łapci, tzw. postołów), wystawa prezentująca ich efekty połączona z konferencją naukową i finałem IV edycji „Konkursu Antropologicznego”.

Podczas czwartej edycji postawiliśmy na twórczą i artystyczną formułę. Licealiści mieli zadanie przedstawić wielokulturowość Pomorza w dowolnej formie pod hasłem: „Co nas łączy? Co nas dzieli? Przenikanie się kultur: Polska, Białoruś, Ukraina, Litwa”. Mógł być to esej, nagranie, referat, wywiad lub zapis rozmowy z osobą pochodzącą z Kresów. Kolejną zmianą był brak materiałów konkursowych, które zastąpił przygotowany przez studentów etnologii

9 Projekt uzyskał finansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w ramach konkursu „Rozwój kultury w województwie pomorskim w roku 2018”. Nie był to pierwszy projekt organizowany wspólnie z Towarzystwem Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej Oddział Pomorski. W 2015 r. zorganizowaliśmy wspólnie konferencję naukową „Polacy z Wileńszczyzny – dawna i dzisiejsza ojczyzna” połączoną z wystawą zdjęć „Wilno z lotu ptaka”. Drugim wspólnie realizowanym projektem w 2016 r. była konferencja naukowa „Przenikanie się kultur: Polska – Litwa” oraz wieczorek poezji wileńskiej.

dokument pt. *Niezbędnik badacza*, w którym znajdowały się podstawowe informacje dotyczące wywiadu etnograficznego i jego transkrypcji, przeprowadzania obserwacji, wykonywania zdjęć dokumentacyjnych. W efekcie do konkursu zgłoszono prace bardzo różnorodne pod względem formy i treści. Były to projekty zarówno indywidualne, jak i zespołowe, m.in. esej dotyczący ikonopisarstwa, film obrazujący doroczne święta na Kaszubach i Ukrainie, transkrypcje wywiadów z osobami pochodzącymi z Kresów, prezentacje multimedialne dotyczące wielokulturowości Gdańska i okolic. Prace uczestników były oceniane przez komisję konkursową na podstawie uprzednio stworzonego kwestionariusza oceny, który zawierał pięć kategorii: zgodność z tematem, wartość merytoryczna, wartość poznawcza, estetyka wykonania pracy, oryginalność i pomysłowość formy przedstawienia tematu. W ten sposób staraliśmy się przeprowadzić rzetelny osąd zgłoszonych projektów, pomimo ich tak różnorodnej formy. Każdy z członków komisji konkursowej, niezależnie od siebie, przyznawał punkty, a po ich zsumowaniu uzyskiwaliśmy wyniki końcowe konkursu. Finał czwartej edycji miał miejsce w auli głównej Wydziału Historycznego UG, w czasie wspomnianej już konferencji naukowej wieńczącej cały projekt, podczas której zwyciężczyni edycji miała okazję zaprezentować swoją pracę. Był to wywiad, który przeprowadziła z osobą z jej rodzinnego miasta, na temat współczesnej roli ukraińskiego stroju ludowego. Wyświetlono też film, będący pracą konkursową, nakręcony i zmontowany przez uczestniczki, przedstawiający różne tradycje kulturowe trzech przyjaciółek z tej samej szkolnej klasy.

Od strony poznawczej czwarta edycja była najbardziej owocna. Zarówno uczestnicy gali, jak i zespół organizacyjny, byli zaskoczeni innowacyjnością ujęć tematu wielokulturowości. Głównym problemem tej edycji okazał się być rozmach działania. Połączenie konkursu z dużym projektem spowodowało rozproszenie naszej uwagi i wysiłków – nie byliśmy w stanie poświęcić tyle samo uwagi samemu konkursowi, jak w poprzednich latach. Zdobyte dofinansowanie, które wprawdzie zwiększało możliwości organizacyjne, wymuszało na nas jednak realizację wszystkich punktów projektu, zgodnie z jego harmonogramem i kosztorysem. Tym samym konkurs nie był osobnym projektem, a częścią „Przenikania się kultur”. Co prawda frekwencja tej edycji była większa od poprzedniej, prawdopodobnie w związku z dowolną i kreatywną formą wypowiedzi oraz możliwością pracy w grupie, lecz ostateczna liczba uczestników ustępowała drugiej edycji. O ile więc byliśmy zadowoleni z poziomu, o tyle martwił nas mniejszy zasięg konkursu. Początkowo problemem była także kwestia oceny prac tak różnych w formie, jak film, prezentacja czy esej, ale wypracowane kryteria przez członków koła naukowego skutecznie go rozwiązały.

Podsumowanie

Jak można podsumować nasze doświadczenia związane z czterema edycjami „Konkursu Antropologicznego”?

Po pierwsze, wydaje nam się, że kwestia wyboru odpowiedniego nazewnictwa (konkurs antropologiczny czy etnologiczny) był kwestią drugorzędą. Oczywiście skojarzenia z nimi związane miały wpływ na pierwszy odbiór naszego konkursu przez osoby spoza zawodowego środowiska (uczniów i nauczycieli), ale nie przesądzały o jego sukcesie bądź porażce. Obie nazwy były równie nieznane środowisku szkolnemu, z którym się spotykaliśmy. Sądzymy, że najważniejszym czynnikiem decydującym o powodzeniu, lub nie, danej edycji, było bezpośrednio, osobiste zaangażowanie organizatorów. Największą frekwencję odnotowaliśmy wtedy, gdy członkowie koła udawali się do szkół i spotykali z potencjalnymi uczestnikami (tak, jak to było przy drugiej edycji).

Tab. 1 Zmiany w formule „Konkursu Antropologicznego”

Edycja	Formuła	Założenia	Rezultat
I	test z podziałem na pytania otwarte, zamknięte i dłuższą formę wypowiedzi	znana formuła dla licealistów; test został przesłany nauczycielom prowadzącym	20 zgłoszeń
II	test z podziałem na pytania otwarte, zamknięte i dłuższą formę wypowiedzi	znana formuła dla licealistów, test przeprowadzany pod nadzorem jednego studenta etnologii w szkole uczestnika	80 zgłoszeń
III	podział na dwa etapy (pytania otwarte i prezentacja)	podniesienie poziomu konkursu poprzez indywidualne prezentacje w formie ustnej w formule zbliżonej do wykładu akademickiego	15 zgłoszeń
IV	dowolna i kreatywna forma przedstawienia tematu	zwiększenie zainteresowania konkursem dzięki dowolnej formie wyrazu i możliwość pracy zespołowej	25 zgłoszeń

Drugim czynnikiem decydującym o liczbie uczestników była formuła konkursu, gdyż wraz z jej zmianami spadała lub rosła liczba zgłoszeń. Widać to wyraźnie przy trzeciej odsłonie (podczas której zrezygnowaliśmy z testu na rzecz pytań otwartych i prezentacji ustnej). W czwartej edycji frekwencja uczestników zdecydowanie wzrosła. Sądzymy, że jest to związane z możliwością pracy w grupach (do trzeciej edycji uczestnicy konkursu pracowali indywidualnie) oraz z dużą swobodą w zakresie wyboru formy projektu. Co ważne, nasze poszukiwania związane z najbardziej atrakcyjną tematyką konkursu (kultury pozaeuropejskie, szamanizm, użyteczność zawodowa, Indianie, wielokulturowość lokalna) nie przekładały się znacząco na liczbę uczestników. Stąd też skłonni jesteśmy zaryzykować wniosek, że dwoma kluczowymi czynnikami jest kontakt bezpośredni organizatorów z uczestnikami oraz prosta i znana już wcześniej uczestnikom formuła testowa.

Po trzecie, czynnikiem, który nie wpływał na popularność konkursu, był rodzaj nagród w nim przewidzianych (laptop, dobrej klasy aparat fotograficzny). Wydaje się nam, że nagrody rzeczowe nie były szczególnie trafnym rozwiązaniem. Przypuszczamy, że licealiści chętniej braliby udział w konkursie lub olimpiadzie (w formie testu), gdyby do wygrania był indeks na studia, maksymalna liczba punktów z danego przedmiotu maturalnego albo preferencyjne warunki rekrutacji dla osób z tytułem laureata lub finalisty (np. całkowite zwolnienie z postępowania kwalifikacyjnego na dany kierunek studiów, tu: etnologii). Sądzymy zatem, że przy realizacji takich projektów jak „Konkurs Antropologiczny”, wskazana jest współpraca z instytucjami nadzorującymi szkolnictwo (np. Kuratorium Oświaty, Ministerstwo Edukacji Narodowej) po to, aby został on objęty kuratelą MEN. To pierwszy etap do uzyskania dodatkowych punktów w procesie rekrutacji dla jego laureatów i finalistów. Warto się zastanowić, czy gdyby „Konkurs Antropologiczny” nazywał się „Olimpiadą Wiedzy o Kulturze i Społeczeństwie”, nie zakwalifikowałby się do konkursów uznawanych przez MEN, i tym samym nie miałby większej siły oddziaływania¹⁰?

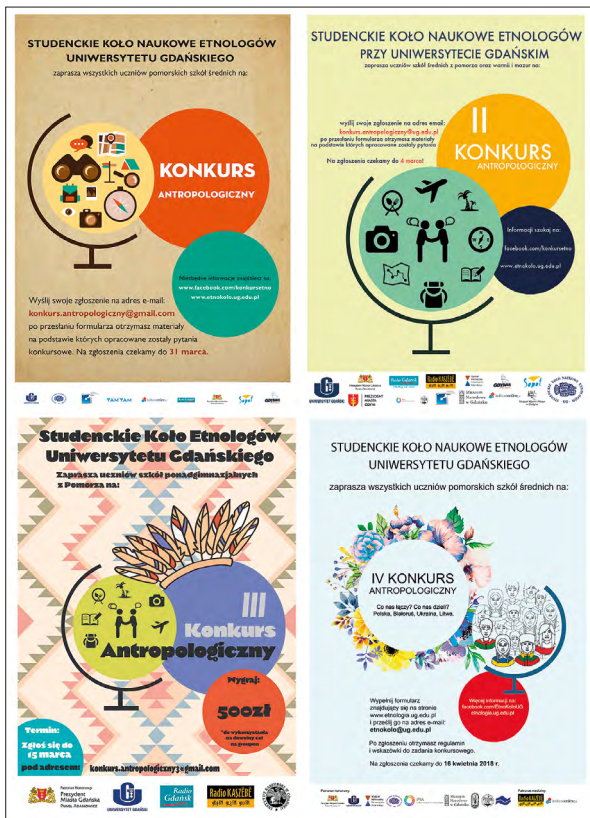
Po czwarte, prowadzenie długofalowych działań popularyzatorskich jest bardzo utrudnione przy braku stałego zespołu, którego członkowie zajęliby się tego typu

10 Na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej można zapoznać się z olimpiadami z roku szkolnego 2019/2020, które zwalniają z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu lub z części pisemnej egzaminu zawodowego oraz takich, których laureaci i finaliści wprawdzie nie uzyskują uprawnień w systemach egzaminacyjnych, ale są objęte kuratelą MEN. Do tej ostatniej kategorii zalicza się m.in. „Olimpiada Wiedzy o Rodzinie” organizowana przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, „Olimpiada Znajomości Afryki” organizowana przez Ligę Ochrony Przyrody, czy „Olimpiada Prawosławnej Wiedzy Religijnej” realizowana przez Uniwersytet im. M. Skłodowskiej Curie w Białymstoku. Zob. stronę internetową Ministerstwa Edukacji Narodowej: <https://bip.men.gov.pl/dzialalnosc/komunikaty/terminy-olimpiad-w-roku-szkolnym-2019-2020.html>.

projektami. W naszym przypadku widać wyraźnie, jak „Konkurs Antropologiczny” zyskiwał coraz większą siłę oddziaływania wraz ze wzrostem doświadczenia studentów. Gdy w pewnym momencie zabrakło sprawnej organizacji, całe zaplecze (listy

adresowe, wzory pism, wypracowane ścieżki uzyskiwania patronatów i nagród, sposoby nawiązywania kontaktów ze szkołami itp.) trzeba było budować od nowa. Sądzymy, że grupy studenckie sprawdzają się w przypadku krótkich, jednorazowych projektów, maksymalnie jednorocznych. Dla osiągnięcia celów długoterminowych, takich jak wzrost rozpoznawalności etnologii jako nauki, budowania marki wizualnej antropologii czy wzrostu naboru na studia etnologiczne, niezbędny jest stały zespół osób. Nasze doświadczenia pokazują, że iluzją jest przekonanie, iż takie działania promocyjne można realizować w grupie składającej się ze studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych. Pomimo wysokiego poziomu motywacji i ogromu czasu włożonego w 4 edycje konkursu, nie udało nam się wypracować stałej, powtarzalnej formuły, którą mogłyby realizować bez przeszkód nowe osoby.

Po piąte, wskazać możemy praktyki, które w naszym odczuciu się sprawdziły i w przyszłości warto je

Fot. 2 Materiały graficzne informujące o kolejnych edycjach „Konkursu Antropologicznego”

kontynuować, tj. organizacja gali finałowej oraz stworzenie jednolitej marki wizualnej konkursu. Uczestnicy gali za każdym razem chwalili przyjazd do Gdańska oraz możliwość bezpośredniego kontaktu ze studentami etnologii, wykładowcami i zaproszonymi gośćmi. Aby podkreślić rangę wydarzenia, co roku nagrodę główną wręczał Dziekan Wydziału Historycznego UG, zaś zaproszenie otrzymywali patroni honorowi i medialni projektu, tacy jak prezydenci Gdańska, Sopotu i Gdyni, pomorskie media i instytucje kultury oraz kadra ZEIAK. Podobny efekt przyniosło celowe zastosowanie jednego motywu graficznego we wszystkich

edycjach – każdorazowo w środku globusa umieszczaliśmy infografiki, które nawiązywały do tematyki danej edycji¹¹.

Oczywiście, patrząc z perspektywy czterech edycji konkursu, widzimy, że wiele kwestii można było rozwiązać inaczej. Niemniej wydaje się nam, że podstawowy cel tej inicjatywy został osiągnięty – wzrosła świadomość dotycząca wiedzy antropologicznej w województwie pomorskim. Uczniowie wielu szkół średnich zapoznali się z sylwetką antropologa jako badacza kultury, poznali jego warsztat (metodę i podstawową terminologię), jak również mieli okazję przeczytać wybraną literaturę antropologiczną. Organizatorzy zaś, którymi w głównej mierze byli studenci etnologii II i III roku studiów licencjackich, mieli okazję zweryfikować swoją dotychczasową wiedzę, jak również wykształtowali w sobie umiejętność mówienia o studiach etnologicznych i niewątpliwie wzrosła w nich świadomość specyfiki etnologii wobec innych nauk społecznych i humanistycznych. „Konkurs Antropologiczny” spełnił więc swoje podstawowe zadanie w tym zakresie.

Bibliografia

- Baraniak, K., Brzezińska, A.W., Wiśniewski, B. (2013). Etnolog na rynku pracy. Wielichowo: TIPI.
- Barley, N. (1997). Niewinny antropolog: notatki z glinianej chatki (przeł. E.T. Szyler). Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Brocki, M. (2006). Zaangażowanie – dystans – struktura wiedzy antropologicznej. W: M. Brocki, K. Górny, W. Kuligowski (red.), *Kultura profesjonalna etnologów w Polsce* (s. 61–70). Wrocław: Wydawnictwo Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Brocki, M. (2013). Antropologia społeczna i kulturowa w przestrzeni publicznej. Problemy, dylematy, kontrowersje. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Brzezińska, A., Hulewska, A., Słomska, J. (2006). *Edukacja regionalna*. Warszawa: PWN.

11 W pierwszej edycji nacisk położyliśmy na tematykę badań pozaeuropejskich. Chcieliśmy pokazać, kim jest etnolog i czym się zajmuje, dlatego też infografika odwoływała się do skojarzeń związanych z badaniami, podróżami, odkrywaniem (mapa, lupa, Kompas, plecak itp.). W drugiej edycji rozszerzyliśmy tematykę o sposoby wykorzystania wiedzy etnologicznej, m.in. w biznesie, pracy w instytucjach kultury, muzeach i stowarzyszeniach na terenie Polski, dlatego też infografika nawiązywała do podróży, rozmów i fotografii. Tematyka trzeciej edycji była związana z wyprawą studentów etnologii do Kanady, więc motywem przewodnim infografiki był indiański pióropusz charakterystyczny dla tubylczych ceremonii pow-wow. W czwartej edycji nastąpiła zmiana motywu graficznego związanego z nowym tematem przewodnim, jakim były własne doświadczenia uczestników konkursu na temat tego, jak widzą i rozumieją wielokulturowość Pomorza.

- Buchowski, M. (2005). Ku odpowiedzialnej antropologii. Op.cit. Maszyna interpretacyjna. Pismo kulturalno-społeczne, 1(22), 6.
- Burszta, W., de Tchorzewski, A. (2002). Edukacja w czasach popkultury. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.
- Castañeda, C. (2010). Nauki don Juana (przeł. A. Szostkiewicz). Poznań: Rebis.
- Červinková, H., Gołębnik, B.D. (red.) (2010). Badania w działaniu: pedagogika i antropologia zaangażowane. Wrocław: Wydawnictwo DSW.
- Červinková, H., Gołębnik, B.D. (red.) (2013). Edukacyjne badania w działaniu. Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- Červinková, H. (red.) (2019). Antropologia i edukacja. Etnograficzne badania edukacyjne w tradycji amerykańskiej. Wrocław: Wydawnictwo DSW.
- Czerniejewska, I. (2013). Edukacja wielokulturowa. Działania podejmowane w Polsce. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Drozdowicz, J. (2019). Antropologia edukacji. Studium różnicy kulturowej w społeczeństwie otwartym. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Eriksen, Th. (2009). Małe miejsca, wielkie sprawy. Wprowadzenie do antropologii społecznej i kulturowej (przeł. J. Wołyńska). Warszawa: Volumen.
- EtnoWiki, Wikipedia, wolna encyklopedia. Pozyskano z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Wikiprojekt:EtnoWiki>.
- Geertz, C. (2005). Interpretacja kultur. Wybrane eseje (przeł. M. Piechaczek). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Jasiewicz, Z. (red.) (1979). Funkcje społeczne etnologii. Poznań: Polska Akademia Nauk.
- Jasiewicz, Z. (2006). Etnolodzy i etnologia polska przełomu XX i XXI wieku. W poszukiwaniu tożsamości zbiorowej. W: M. Brocki, K. Górny, W. Kuligowski (red.), Kultura profesjonalna etnologów w Polsce (s. 11–35). Wrocław: Wydawnictwo Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Kościańska, A. (2004). Ku odpowiedzialności. Etnologia w Polsce: tradycje i wyzwania. Op.cit. Maszyna interpretacyjna. Pismo kulturalno-społeczne, 19/20 (6/7), 12–13.
- Kuligowski, W. (2006). Heroizm i ironia w polskiej etnologii: od kultury ludowej do popularnej. W: M. Brocki, K. Górny, W. Kuligowski (red.), Kultura profesjonalna etnologów w Polsce (s. 39–60). Wrocław: Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Kuligowski, W. (2007). Antropologia współczesności. Wiele światów, jedno miejsce. Kraków: Universitas.
- Kuligowski, W. (2017). Nadzwyczajny Zjazd Antropologów i Etnologów Polskich. Lud, 101, 21–26.
- Kuligowski, W., Zwierzchowski, P. (2002). Edukacja w świecie kultury popularnej. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii. Bydgoskiej.
- Kwiek, M. (2017). Wprowadzenie: Reforma szkolnictwa wyższego w Polsce i jej wyzwania. Jak stopniowa dehermetyzacja systemu prowadzi do jego stratyfikacja. Nauka i Szkolnictwo Wyższe, 2 (50), 9–38.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej, Terminy olimpiad w roku szkolnym 2019/2020. Pozyskano z: <https://bip.men.gov.pl/dzialalnosc/komunikaty/terminy-olimpiad-w-roku-szkolnym-2019-2020.html>
- Niedek, A. (2006). Antropolog bez namaczania. *Wprost*, 29. Pozyskano z: <https://www.wprost.pl/tygodnik/92655/Antropolog-bez-namaczania.html>.
- Rakowski, T. (2013) (red.). *Etnografia/animacja/sztuka. Nierozpoznane wymiary rozwoju kulturalnego*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Songjin-Mokrzan, M. (2014) *Zwrot ku zaangażowaniu. Strategie konstruowania nowej tożsamości antropologii*. Wrocław–Łódź: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze.
- Sulima, R. (2000). *Antropologia codzienności*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Tokarska-Bakir, J. (2004). Ku antropologii – wywiad z prof. dr hab. Joanną Tokarską-Bakir. *Op.cit. Maszyna interpretacyjna. Pismo kulturalno-społeczne*, 19/20, 13–14.
- Wróblewski F., Sochacki Ł., Steblik J. (red.) (2010). *Antropologia zaangażowana (?)*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Ząbek, M. (2013). *Antropologia w biznesie i przemyśle*. W: M. Ząbek (red.), *Antropologia stosowana* (s. 293–321). Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Spis fotografii i tablic

Fot. 1 Finał II. „Konkursu Antropologicznego”. Fot. M. Hryniewicki (Archiwum SKNE UG).

Tab. 1 Zmiany w formule „Konkursu Antropologicznego”. Oprac. własne.

Fot. 2 Materiały graficzne informujące o kolejnych edycjach „Konkursu Antropologicznego”.

Streszczenie

Artykuł prezentuje jeden z cyklicznych projektów Studenckiego Koła Naukowego Etnologów i Zakładu Etnologii i Antropologii Kulturowej na Uniwersytecie Gdańskim, jakim jest „Konkurs Antropologiczny” organizowany w latach 2013–2018. Celem projektu była m.in. promocja etnologii jako kierunku studiów na Uniwersytecie Gdańskim, szerzenie wiedzy o antropologii jako nauce interdyscyplinarnej oraz zwiększenie świadomości kulturowej wśród licealistów. Cztery odsłony projektu różniły się między sobą zarówno sposobem organizacji, jak i tematyką. Formuła projektu z każdą odsłoną przybierała inny format – od testu, po eseje fotograficzne, materiały filmowe i mikro-badania etnograficzne oparte na wywiadzie etnograficznym. W artykule zaprezentowano zasady organizacji „Konkursu Antropologicznego”, tematy poszczególnych edycji oraz trudności i dylematy związane z upowszechnianiem wiedzy etnologicznej i antropologicznej wśród młodzieży.

Słowa kluczowe: konkurs antropologiczny, etnologia, upowszechnianie wiedzy, edukacja, Uniwersytet Gdański

Summary

The article presents one of the cyclical projects at the Student Circle for Ethnological Research and the Ethnology and Cultural Anthropology Division at the University of Gdańsk, namely, the “Anthropology Contest” organized from 2013 to 2018. The aim of the project were, among others, to promote Gdańsk ethnology, to spread knowledge about anthropology as an interdisciplinary science, and the increase cultural awareness among high school students. The four editions of the project differed from each other in both organization and theme. The formula of the project took on a different format, from test to photographic essays, film materials and micro-ethnographic research based on ethnographic interview. The article presents the format of the “Anthropology Contest” organization, topics of individual editions, as well as difficulties and dilemmas related to the dissemination of ethnological and anthropological knowledge among the young people.

Key words: anthropology contest, ethnology, disseminating knowledge, education, University of Gdansk

Translated by Authors